

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ
ΥΓΕΙΑΣ &
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΔΟΤΙΚΩΝ & ΜΗ
ΜΕΤΑΔΟΤΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

Πληροφορίες: Φ. Τσαλικογλου
Ταχ. Δ/ση: Αριστοτέλους 19
Ταχ. Κώδικας: 101 87
Τηλέφωνο: 2132161324
Fax: 210 5237384

ΑΝΑΡΤΗΤΕΟ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Αθήνα 23 / 1 / 2015
Αρ.Πρωτ. Γ1α /Γ.Π.1737

- ΠΡΟΣ:**
1. Όλες τις Υ.ΠΕ. της χώρας
Υπόψη Διοικητών
(Με την υποχρέωση να ενημερωθούν τα Νοσοκομεία εθόννης τους)
 2. Υπουργείο Δικαιοσύνης, Διαφάνειας & Ανθρωπίνων δικαιωμάτων
Υπόψη Γενικού Γραμματέα Υπουργείου
(Με την παράκληση να ενημερωθούν όλες οι Ιατροδικαστικές Υπηρεσίες της χώρας)
 3. Εργαστήριο Ιατροδικαστικής και Τοξικολογίας
Μικράς Ασίας 75, Γουδί, Τ.Κ. 11527
 4. Ιατροδικαστική Υπηρεσία Αθηνών
Αναπαύσεως 10, Τ.Κ.11636

- ΚΟΙΝ.:**
- 1.ΚΕΕΛΠΝΟ
Υπόψη Προέδρου & Γενικού Δ/ντή
 2. ΕΚΕΠΥ
Υπόψη Διοικητή

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

ΘΕΜΑ: Συμπληρωματικές οδηγίες για τον αιμορραγικό πυρετό Έμπολα αναφορικά με το χειρισμό κλινικών δειγμάτων και νεκρών σωμάτων

- ΣΧΕΤ.:**
1. Η με αρ. πρωτ. Υ1/Γ.Π.οικ.92962/23-10-2014 εγκύκλιος με θέμα «Γενικές κατευθύνσεις - οδηγίες για τον αιμορραγικό πυρετό Έμπολα προς τις Μονάδες Υγείας (δημόσιες και ιδιωτικές) της χώρας » (ΑΔΑ: 7Α44Θ-ΑΗΗ)
 2. Ο Ν.3534/2007: Σύσταση Αρχής για τη κατανομή του διαθέσιμου χρόνου χρήσης στους ελληνικούς αερολιμένες και άλλες διατάξεις (ΦΕΚ Α' 40/2007).
 3. Η ΚΥΑ 35043/2524/1-9-2010 (ΦΕΚ Β' 1385/2010) όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με την ΚΥΑ 52280/4720/8-11-2011 (ΦΕΚ Β' 2640/2011) και την ΚΥΑ 52167/4683/2012 (ΦΕΚ Β' 37/2012).
 4. Το υπ' αρ. πρωτ.οικ.20261/24-12-2014 έγγραφο του ΚΕΕΛΠΝΟ

Σε συνέχεια της ανωτέρω σχετ. εγκυκλίου για τη διαχείριση υπόπτων περιστατικών αιμορραγικού πυρετού και με σκοπό την προστασία της υγείας του προσωπικού των μονάδων υγείας που ενδέχεται να εμπλακούν κατά την αιμοληψία για την εργαστηριακή επιβεβαίωση των κρουσμάτων, το χειρισμό και την αποστολή δειγμάτων αίματος στα εξειδικευμένα Εργαστήρια καθώς και των επαγγελματιών που χειρίζονται ανθρώπινους σορούς, εκδίδονται βάσει του σχετ.3 εγγράφου του ΚΕΕΛΠΝΟ οι κάτωθι οδηγίες.

1. ΧΕΙΡΙΣΜΟΣ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ - ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΟ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Ο χειρισμός όλων των κλινικών δειγμάτων από ύποπτο ή επιβεβαιωμένο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού Ebola πρέπει να γίνεται με εξαιρετική προσοχή, αποφεύγοντας οποιαδήποτε άμεση επαφή με το περιεχόμενό τους (αίμα ή άλλα βιολογικά υγρά). Δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται γυάλινα σωληνάρια.

Σε περίπτωση απροστάτευτης έκθεσης σε αίμα ή άλλα βιολογικά υγρά ασθενή με αιμορραγικό πυρετό πρέπει ΑΜΕΣΑ να γίνεται πλύσιμο με νερό και σαπούνι και να ακολουθεί επάλειψη με αλκοολούχο διάλυμα. Προκειμένου για επαφή με βλεννογόνους, πρέπει αυτοί να ξεπλένονται με άφθονο νερό ή οφθαλμικό διάλυμα.

Α. Λήψη - διαχείριση - μεταφορά δειγμάτων εντός νοσοκομείου

Ο ιός απομονώνεται στο αίμα 3 ημέρες μετά την έναρξη των συμπτωμάτων, κυρίως του πυρετού. Σε περίπτωση που τα συμπτώματα έχουν εμφανιστεί σε διάστημα λιγότερο από 3 ημέρες, απαιτείται η λήψη επιπλέον δείγματος, ώστε να αποκλειστεί η πιθανότητα αιμορραγικού πυρετού από ιό Ebola.

- Ενημέρωση του προσωπικού του εργαστηρίου προ της αποστολής των δειγμάτων, ώστε συγκεκριμένα άτομα να τα υποδεχθούν και να τα επεξεργαστούν. Λόγω της πιθανότητας μετάδοσης της νόσου μέσω του χειρισμού κλινικών δειγμάτων, η διενέργεια εργαστηριακών εξετάσεων πρέπει να περιορίζεται στις απολύτως απαραίτητες για την παρακολούθηση της κλινικής πορείας του ασθενή.
- Κατά τη διάρκεια της λήψης κλινικού δείγματος από ύποπτο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού οι επαγγελματίες υγείας πρέπει να φορούν προστατευτικό εξοπλισμό ατομικής προστασίας που περιλαμβάνει γάντια, ποδιά, οφθαλμική προστασία και απλή χειρουργική μάσκα. Συστήνεται η χρήση μάσκας υψηλής αναπνευστικής προστασίας κατά τη διενέργεια χειρισμών που μπορεί να προκαλέσουν αερόλυμα.
- Μετά τη λήψη του κλινικού δείγματος, αυτό πρέπει να τοποθετείται σε ανθεκτική υδατοστεγή συσκευασία με εμφανή σήμανση. Ιδιαίτερη προσοχή χρειάζεται για την αποφυγή επιμόλυνσης της εξωτερικής επιφάνειας του φιαλιδίου και της συσκευασίας.
- Για τη μεταφορά του κλινικού δείγματος εντός του νοσοκομείου συστήνεται η αποφυγή του συστήματος σωληνωτού ταχυδρομείου (pneumatic tube transport system) διότι ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος θραύσης ή διαρροών.
- Οι επαγγελματίες υγείας που διαχειρίζονται κλινικά δείγματα από ύποπτο κρούσμα αιμορραγικού πυρετού πρέπει να φορούν προστατευτικό εξοπλισμό ατομικής προστασίας που περιλαμβάνει γάντια, ποδιά, οφθαλμική προστασία και απλή χειρουργική μάσκα. Για τη διενέργεια εργαστηριακών εξετάσεων ρουτίνας (γενική αίματος, βιοχημικός έλεγχος κλπ) απαιτείται επίπεδο βιοασφάλειας 2 ή κλωβός εργασίας από plexi-glass με ταυτόχρονη χρήση του εξοπλισμού ατομικής προστασίας. Σε κάθε περίπτωση πρέπει να τηρούνται οι οδηγίες του κατασκευαστή σχετικά με την ασφαλή λειτουργία των αναλυτών.

Β. Αποστολή δειγμάτων στο εξειδικευμένο εργαστήριο

Τα κλινικά δείγματα πρέπει να στέλνονται για εργαστηριακή διάγνωση στα παρακάτω εργαστήρια:

- ο Α΄ Εργαστήριο Μικροβιολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Εθνικό Κέντρο Αναφοράς Αρμποϊών και Αιμορραγικών Πυρετών) - Υπεύθυνη Καθ. Α. Παπά, μετά από συνεννόηση.
- ο Εργαστήριο Μικροβιολογίας Ιατρικής Σχολής Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών - Υπεύθυνος Καθ. Α. Τσακρής, μετά από συνεννόηση

Σε περίπτωση υποψίας περιστατικού πρέπει να ενημερώνεται ΑΜΕΣΑ το ΚΕΕΛΠΝΟ (τηλ. 210-5212-000).

Για τα κλινικά δείγματα που αποστέλλονται για εργαστηριακή επιβεβαίωση ύποπτου κρούσματος Έμπολα απαιτείται:

- τουλάχιστο 4ml ολικού αίματος με EDTA. Αποδεκτό θεωρείται δείγμα ολικού αίματος με SPS ή clot activator
- μεταφορά σε πλαστικό σωληνάριο με ξηρό πάγο ή παγοκύστη
- δείγματα ιστών: μεταφορά σε θερμοκρασία δωματίου, σε φορμαλίνη ή παραφίνη
- δείγματα ιστών για PCR ή απομόνωση ιού: μεταφορά με ξηρό πάγο

Όσον αφορά τη μεταφορά δειγμάτων αίματος πρέπει να τηρείται η κείμενη εθνική νομοθεσία (σχετ.2- 3) που εκδόθηκε σε εναρμόνιση με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες καθώς και οι Οδηγίες της IATA (ICAO DGP & WHO), αν μεταφερθεί αεροπορικώς.

Τα κλινικά δείγματα προς εργαστηριακή επιβεβαίωση ύποπτου κρούσματος Έμπολα κατατάσσονται σύμφωνα με τη σχετ.2 ΚΥΑ στα επικίνδυνα εμπορεύματα, ειδικότερα στη κλάση 6.2 «Μολυσματικές ουσίες», συγκεκριμένα στην Κατηγορία Α και καταχωρούνται υπό τον UN Αριθμ. 2814.

Για τη μεταφορά των ουσιών της κατηγορίας αυτής πρέπει να τηρούνται οι οδηγίες συσκευασίας P620 της σχετ.2 ΚΥΑ. Στο Παράρτημα επισυνάπτεται η οδηγία συσκευασίας P620, ενώ τον κάτωθι πίνακα παρέχονται συνοπτικά οι απαιτήσεις της συσκευασίας.

Πίνακας 1. Συσκευασία μεταφοράς κλινικών δειγμάτων

Εσωτερικές συσκευασίες	1. Κύρια συσκευασία (εσωτερικό δοχείο)	Ένα υδατοστεγές δοχείο που εμποδίζει τις διαρροές. Πρέπει να φέρει ετικέτα. Το δοχείο είναι τυλιγμένο με απορροφητικό υλικό, έτσι ώστε να απορροφηθούν υγρά σε περίπτωση θραύσης
	2. Στεγανή δευτερεύουσα συσκευασία	Ένα υδατοστεγές δοχείο το οποίο περιέχει την κύρια συσκευασία με σκοπό την προστασία της. Πρέπει να είναι ανθεκτικό και να εμποδίζει τις διαρροές. Είναι δυνατό περισσότερα του ενός κλινικά δείγματα να τοποθετηθούν στην ενδιάμεση συσκευασία.
	3. Ενδιάμεσο υλικό	Απορροφητικό υλικό σε ποσότητα αρκετή να απορροφήσει όλο το περιεχόμενο τοποθετημένο μεταξύ του κύριου δοχείου και της δευτερεύουσας συσκευασίας
Εξωτερική συσκευασία	Άκαμπτη εξωτερική συσκευασία	Ένα δοχείο που περιλαμβάνει την ενδιάμεση συσκευασία και την προστατεύει από φυσικές καταστροφές κατά τη μεταφορά. Στην εξωτερική επιφάνεια υπάρχουν όλα τα συνοδευτικά έγγραφα που απαιτούνται κατά τη μεταφορά.

Παγοκύστες ή ξηρός πάγος τοποθετείται γύρω από τη δευτερεύουσα συσκευασία.

Επισημαίνεται ότι πρέπει να τηρούνται και οι απαιτήσεις τεκμηρίωσης (ονομασία, διεύθυνση και αριθμό τηλεφώνου αποστολέα και παραλήπτη) και σήμανσης. Ο αποστολέας πρέπει να προσδιορίζει τον πιθανό λοιμογόνο παράγοντα (αν πρόκειται δηλαδή για παθογόνο υψηλής μεταδοτικότητας ή όχι). Η περιβάλλουσα εξωτερική συσκευασία πρέπει να φέρει εύκολα ορατή και ευανάγνωστη την κάτωθι σήμανση.

Επίσης, ο αποστολέας πρέπει να τοποθετήσει σήμανση ότι απαγορεύεται η διάνοιξη της συσκευασίας κατά τη διάρκεια μεταφοράς της.

Η μεταφορά των δειγμάτων αίματος πρέπει να ανατίθεται σε φορείς και εταιρίες που είναι πιστοποιημένοι να εκτελούν τέτοιου είδους δραστηριότητα. Για τα οχήματα που εκτελούν μεταφορά αίματος, πλάσματος ή βιολογικού υλικού υφίσταται νομοθετική πρόβλεψη στο άρθρ. 19 του Ν.3534/2007 (σχετ.3).

2. ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΧΕΙΡΙΣΜΟ ΝΕΚΡΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ

Σε περίπτωση νεκρού λόγω πιθανού ή ύποπτου αιμορραγικού πυρετού Ebola η νεκροτομή πρέπει να αποφεύγεται. Εάν κριθεί απαραίτητο να γίνει, πρέπει να πραγματοποιηθεί σε ειδικά διαμορφωμένο χώρο που να παρέχει τη δυνατότητα διενέργειας νεκροτομής υψηλού κινδύνου. Σε αυτήν την περίπτωση οι χειρισμοί του νεκρού σώματος πρέπει να είναι οι λιγότεροι δυνατοί. Η συγκεκριμένη νεκροτομή πρέπει να γίνει από εκπαιδευμένο και έμπειρο προσωπικό.

Είναι απαραίτητο οι νεκροί που παραπέμπονται στην ιατροδικαστική υπηρεσία από χώρους παροχής υπηρεσιών υγείας, να συνοδεύονται από όλα τα απαραίτητα έγγραφα και ιδιαίτερα από αναλυτικό ιστορικό.

Α. Στο χώρο του νοσοκομείου

- Κατά το χειρισμό του νεκρού σώματος πρέπει να χρησιμοποιούνται αντικείμενα μιας χρήσεως.
- Αποφυγή τοποθέτησης επιπλέον ιματισμού στο νεκρό σώμα.
- Ο προηγούμενος ιματισμός πρέπει να τοποθετηθεί σε ειδικό σάκο συλλογής μολυσματικού ιματισμού.
- Όλα τα υλικά που θα απορριφθούν πρέπει να τοποθετηθούν στον ειδικό κάδο των μολυσματικών αποβλήτων.
- Το νεκρό σώμα πρέπει να τυλίγεται σε πλαστικό σάβανο.
- Η μεταφορά του νεκρού σώματος στο νεκροθάλαμο πρέπει να γίνεται μέσα σε ειδικό σάκο μεταφοράς νεκρού.
- Ο σάκος νεκρού κλείνει ερμητικά, δεν ανοίγει ξανά και δεν αφαιρείται. Ο νεκρός τοποθετείται στο φέρετρο εντός του σάκου. Ο νεκρός πρέπει να τοποθετηθεί σε φέρετρο με απορροφητική επένδυση που κλείνει ερμητικά.
- Δεν γίνεται αισθητική παρέμβαση ή ταρίχευση στο σώμα του νεκρού.
- Το προσωπικό που θα ασχοληθεί σε όλη τη διαδικασία χρησιμοποιεί τα ενδεδειγμένα Μέτρα Ατομικής Προστασίας (σχετ.1).

Β. Κατευθυντήριες οδηγίες για προσωπικό

- Κατά τη νεκροψία απαιτείται η χρήση των Μέτρων Ατομικής Προστασίας (σχετ.1).
- Η ένδυση με τον προστατευτικό εξοπλισμό πρέπει να γίνεται στον προθάλαμο.
- Η αφαίρεση του προστατευτικού εξοπλισμού πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή. Πρέπει να αποφεύγεται οποιαδήποτε απροστάτευτη επαφή με το νεκρό, τις εκκρίσεις αυτού και τον ιματισμό του.
- Κατά την αφαίρεση του προστατευτικού εξοπλισμού απαιτείται σχολαστική εφαρμογή της υγιεινής των χεριών.
- Κανένα προσωπικό αντικείμενο (βιβλία, τσάντες κ.α) δεν πρέπει να παραμένει μέσα στο νεκροτομικό θάλαμο.
- Ο νεκροτομικός θάλαμος πρέπει να έχει επαρκή αερισμό και φωτισμό.
- Στον νεκροτομικό θάλαμο πρέπει να παραβρίσκεται ο μικρότερος δυνατός αριθμός ατόμων.
- Απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή στη χρήση των αιχμηρών αντικειμένων. Μετά το πέρας των εργασιών πρέπει να απορρίπτονται στο ειδικό κίτρινο δοχείο.
- Οποιοσδήποτε τραυματισμός του προσωπικού πρέπει να αναφέρεται άμεσα στην Επιτροπή Νοσοκομειακών Λοιμώξεων.
- Πρέπει να χρησιμοποιούνται υλικά μιας χρήσεως.
- Τα δείγματα από το νεκρό πρέπει να μεταφέρονται σε σωληνάρια ή δοχεία συλλογής με βιδωτό πώμα. Τα δείγματα συσκευάζονται και μεταφέρονται σύμφωνα με τις ανωτέρω οδηγίες ασφαλούς μεταφοράς δειγμάτων.
- Η απολύμανση των επιφανειών, των τροχηλάτων και των χώρων πρέπει να γίνεται με διάλυμα υποχλωριώδους Να (1000ppm ελεύθερου χλωρίου).
- Τα εργαλεία πρέπει να υποβάλλονται σε αποστείρωση.
- Κατά την διάρκεια της νεκροτομής το προσωπικό δεν πρέπει να αγγίζει με τα γάντια του κανένα σημείο του χώρου (π.χ. πόρτες).
- Με το τέλος της νεκροτομής ο νεκρός πρέπει να τοποθετείται στον ειδικό σάκο μεταφοράς νεκρού.

Γ. Καθαρισμός και απολύμανση

- Η απολύμανση των οριζόντιων και κάθετων επιφανειών, των τροχηλάτων και των χώρων πρέπει να γίνεται με διάλυμα υποχλωριώδους Να (1000ppm) παρασκευαζόμενο τη στιγμή της χρήσης του.
- Για τον επαναχρησιμοποιούμενο εξοπλισμό απαιτείται υψηλού βαθμού αποστείρωση ανάλογα με το υλικό κατασκευής του εξοπλισμού και τις οδηγίες του κατασκευαστή.
- Το προσωπικό καθαριότητας πρέπει να χρησιμοποιεί τα Μέτρα Ατομικής Προστασίας (σχετ.1).

Σε περίπτωση απροστάτευτης έκθεσης σε αίμα ή βιολογικά υγρά του νεκρού με αιμορραγικό πυρετό πρέπει ΑΜΕΣΑ να γίνεται πλύσιμο με άφθονο νερό και σαπούνι. Προκειμένου για επαφή με βλεννογόνους, πρέπει αυτοί να ξεπλένονται με άφθονο νερό ή οφθαλμικό διάλυμα.

Συν.: Οδηγία Συσκευασίας P620 (σελ.2474 -2475 της ΚΥΑ 52167/4683/2012 (ΦΕΚ Β'37/2012), σελ. 2

Η ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΝΟΜΗ:

1. Γραφείο Υπουργού
2. Γραφείο Αναπληρωτή Υπουργού
3. Γραφείο Υφυπουργού
4. Γραφείο Γενικού Γραμματέα Υγείας
5. Δ/ση Ανάπτυξης Μονάδων Υγείας
6. Γραφείο Γενικού Γραμματέα Δημόσιας Υγείας
7. Γρ. κ. Γεν. Δ/ντριας Δημόσιας Υγείας και Ποιότητας Ζωής
8. Δ/ση Δημόσιας Υγείας